

viszont következik, hogy minden nem zsidó származású ember potenciálisan a vétkesek közé sorolható. Ugyanakkor, ha az első pontot elfogadjuk, akkor többé már ez az állítás sem állhatja meg a helyét.

3. A kétpólusú moralitás ellen szól az a tény is, hogy a náci terrornak nem kizárólag a zsidóság volt a kiszemeltje. A náciak szemében például a szlávok *Untermenschen* (ember alatti ember) voltak, akiket a harmadik birodalom rabszolgasorsra szánt, s akik közül sok ukrán, lengyel, orosz fogoly valóban rabszolgamunkát végzett a hatalom számára.
4. Ha elfogadjuk, hogy a kétpólusú moralitás a zsidók esetében nem működő elképzelés, mivel a történelem bizonyos pontjain a zsidók egyszerre lehettek áldozatok és vétkesek, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy ez a németekre ugyanígy igaz. Másképpen fogalmazva, nem jelenthetjük ki a német nép kollektív bűnösségét.

Ki is gondolhatná komolyan, hogy a háború borzalmait elszenvedő német gyermekek felelősek apáik tetteiért?

Az ok, amiért KGB néven bárk lehet nyitni

A holokauszt morális logikája a zsidókat áldozatokká teszi, a nem zsidókat pedig potenciális vétkessé. A gulág morális logikája és morális valósága mindenkit potenciális áldozatként vagy potenciális vétkesként kezel. A holokauszt kétpólusú moralitása szerint minden emberi lénynek hősnek kell lennie. A gulág moralitása felismeri, hogy minden ember csak ember, s mint ilyen folyton a helyes, a helytelen, a jó és a rossz keskeny határán egyensúlyozik. A gulág tehát ellentmond a holokauszt kétpólusú moralitásának. Vagyis a gulág és a holokauszt nem csak két különböző morális naratíva, de összeférhetetlen és egymást kioltó is egyben. Nem létezhetnek egyszerre. Csak az egyik lehet „igaz”. Ironikus, de igaz, hogy a KGB bár pontosan azért lehetséges, amiért egy SS bár már nem.

Juhász Gergely Ákos

„Igazságos háború” helyett igazságos békét!

Senghaas, Dieter: Gerechter Friede statt Gerechter Krieg. = Blätter für deutsche und internationale Politik. 55 Jg. 2010. 9. No. 89–96. p.

Az „igazságos háború” a klasszikus szabadságharcok tájékaról ismert szóalkotás, mely Bush amerikai elnök 2001. szeptember 11. New York-i terrortámadására válaszoló hadüzenete nyomán új reneszánszát élte. A nemzetközi terrorizmus ellen meghirdetett transzatlanti beavatkozás Irak után Afganisztánt is elérte, gyakorlatilag állóháborúvá merevedve mit sem váltott valóra hangzatos célkitűzéseiből, csak megtriplázta a frontvonalakat, és mind bizonytalanabb a kilátás a harcok presztízsvesztés nélküli befejezésére. Egyszersmind köddé vált a láthatatlan ellenséggel vívott háború „igazsága”. A kijózanító tapasztalat előkészítette a talajt a békeakarat számára. Háttha békével előbb érjük el a célt.

Azonban a békestratégia sem egyszerű mesterség. E tekintetben figyelmünkre érdemes Bernhard Welte béke-teológus (1906–1983) néhány alaptézise a lehetőségekről és a korlátokról. Ezek szerint először is teljes és visszafordíthatatlan békét ezen a világon (szemben „Isten békéjével”) nem teremthetünk. De fáradhatatlan, türelmes próbálkozással elérhetünk fontos részeredményeket. Ezekért megannyi csalódás mellett is újra meg újra vállaljuk az erőfeszítéseket. Sziszifuszi a küzdelem, a tartama végtelen. Csillapíthatatlan békevágyunk ehhez azonban kellő erőt, a véges lehetőségek tudata jőzanságot és körültekintés-készséget kölcsönöz.

Feszültségekkel és nyílt konfliktusokkal szabdaltnak globális világunk békétávlata mind törékenyebb. Egyre nagyobb az elvárás a megbízható, tartós hatású konfliktuskezelés, a helyzethez mért legoptimálisabb megoldások iránt, beleértve a megelőző irányú stratégiát. Ebben az összefüggésben beszélhetünk „konstruktív” béketeremtésről, illetve „konstruktív” megelőzésről, ami az érdekelt feleket (általában megveszekedett, konok ellenfelek) azonos szinten kielégíti. Ugyancsak ennek szinonimájaként fogalmazódik meg, történetesen a németországi békekutatás és egyházi programok leleményeként az „igazságos béke” elve mint az „igazságos háború” ellenpárja.

A békemunka stratégiáját, eszközeit és technikáját a konfliktusforma szabja meg. Kétoldalú, nyílt konfliktusok kezelése – fegyvernagyvásig, majd a tényleges megbékélésig elsősorban a hivatalos politikára váró feladat a nemzetközi intézményesség talaján. Egyszerre több „fronton” komplex stratégiát feltételez, és a társadalom szélesebb összefogását igényli (tudomány, kultúra, egyházi, valamint civilszféra) a belső feszült-

ségek, összeütközések tere. Itt a konfliktuskezelés négy fő kihívással szembeesül, úgymint: hatalmi erőszak, politikai elnyomás, társadalmi elosztás anomáliái, valamint az etnikai-kulturális pluralitás sérülése. A problémák mindegyike a jogállami normák, a demokratikus elvek, az alkotmányos játékszabályok megsértését jelzi. A békestratégia a konfliktusmegelőzés érdekében ezeken a hiánypontokon avatkozik be – felvilágosítással, politikai nyomással, az érdekartikuláció felkarolásával. Technikailag a stratégia számára bizonyosan a társadalmi elosztás a legkényesebb terület, hiszen az elosztható javak tömegét nyomással, ráhatással bővíteni, a rejtett tartalékokat a birtokon belül lévők ellenében pedig feltárni valójában nem lehet. A megoldás irányába ez esetben a társadalmi igazságosság elvének politikai érvényesítésén keresztül vezethet az út. A pluralitás kérdése annyiban kritikus, hogy akár határon átívelő konfliktuspotenciált teremthet, alkalmat adva külső beavatkozásra. A megelőzés ezen a ponton valóban égető feladat, melynek lépéseit nem lehet eléggé „elsietni”.

A lángra lobbanó konfliktusok – polgárháború, intervenció – lecsendesítése a leginkább erőpróbáló feladat. Hadiszerecséjétől, diplomáciai sakkhúzásoktól, politikai fordulatoktól függő szakaszossággal és hullámmal („elhúzódó konfliktus”) akár évtizedekre szóló munkát adnak a békéltetés számára. Ilyen az észak-ír válság, melyre, úgy tűnik, az idő is megteszi a hatását: a szembenálló felek kimerülnek, s önszántukból végre talán megegyeznek. Hasonló kilátások görög–török viszonylatban, azaz a ciprusi kérdésben egyelőre még nincsenek.

A ciprusi példa tanúsítja: ameddig a konfliktuskezelés (ez esetben nemzetközi hatalmi békéltetés-kísérlet) békés eszközökkel elmehet, az az ENSZ égisze alatt kihelyezett békefenntartó hadtest telepítése a fegyvernyugvás biztosítására, amivel párhuzamosan politikai, diplomáciai erőfeszítések folynak a tényleges békekötés érdekében. Hasonló hadtestek azóta egy sor további tűzfészek lefojtásához „bevetésre” kerültek. Időközben néhány újabb, kiterjedt és végzetesen elfajult konfliktus esetében a nemzetközi politika számára nem maradt más megoldás, mint erőszak jelleggel közbeavatkozni. Vajon a békestratégia csődöt mondott ezekben az esetekben? Vagy elsiettek a beavatkozást? Nehéz a kérdést megválaszolni. Annyi bizonyos, hogy a „szuverenitás tiszteletben tartása és a be nem avatkozás” bevett nemzetközi jogi paradigmája a globális XX. századvégi, XXI. század eleji „új” vagy „aszimmetrikus háborúk” (kétes legitimitációval bíró, határokon átszövődő felkelések, terrormozgalmak) színterén változott, a „nemzetközi közösség” az ENSZ-szel és a NATO-val karöltve felvállalja a beavatkozást. Ezeknél is felmerül a kérdés: „túl későn”, „túl hamar”, és kitűnik a rizikója, ha a konfliktust nem csillapítja, hanem – szándékával ellentétben – sajnálatosan eszkalálja. Akárhogy is áll a stratégia értéke és

megítélése, az természetesen lényeges, hogy intézményes felhatalmazással hitelesített lépésekre kerül sor, eddig még ugyan ki nem próbált módszerekkel, de a kollektív biztonság érdekében.

(A szerző – *1940 – a globális konfliktuskezelés és békepolitika területén széles körű munkásságot kifejtő, mértékadó kutató, egyetemi tanár, legújabb könyve: *Weltordnungspolitik in einer zerklüfteten Welt. Suhrkamp Verlag, Berlin 2011.*)

Komáromi Sándor

Európa területiális jövőképei: Trendek, versengés vagy kohézió

Lennert, Moritz and Robert, Jacques: The territorial futures of Europe: 'Trends', 'Competition' or 'Cohesion' = Futures, 42. Vol. 2010, 833-845 .p.

„Harmónikus fejlődésének érdekében, a Közösségnek olyan cselekvéseket kell megfogalmaznia és követnie, amelyek a gazdasági és szociális kohéziót erősítik. A Közösségnek különösképpen hangsúlyt kell fektetnie a régiók közötti egyenlőtlenségek felszámolására, és a legelmaradottabb térségek felzárkóztatására.” Egységes Európai Okmány, 130a Cikkely

„A kohéziós politika elsősorban, és leginkább a gazdasági növekedés politikája, melynek célja az Unión belüli növekedés elősegítése.” Danuta Hübner, a Regionális Politikáért felelős Európai Unió Főbiztos.

Az Európai Unió kohéziós politikájának lényege, a régiók közötti egyenlőtlenségek felszámolásában, és az elmaradott térségek felzárkóztatásában nyert megfogalmazást. Az elmúlt években ugyanakkor ez a politika számos kritikai megjegyzés célpontjává vált. A kinyilvánított ellenvélemények szerint az Unió politikájának alapvető paradigmaváltáson kellene átesnie. Az új politika megfogalmazásának első kísérlete a Lisszaboni Stratégia, melyet az Európa Tanács 2000-es Lisszaboni Csúcstalálkozóján fogadtak el. A változtatás melletti legfőbb érv szerint az Európai Uniónak számos új kihívásra kell megfelelnie közép és hosszú távon egyaránt. A globalizáció és a tudásalapú gazdaság kialakulása számos az Unió jövőére nézve alapvető kérdést vet fel. Olyan kérdéseket, amelyek az emberek mindennapi életét befolyásolják, s így a kohéziós politikának is meg kell adnia rájuk a maga választát.

Egy paradigmaváltás következményeit természetesen nagyon nehéz előre jelezni, főként ha a területi hatásokra gondolunk. A jövő kikutatá-